<u>અસ્વીકરણ</u>: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઇ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

<u>DISCLAIMER</u>: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

==========

નિતાબેન દિનેશ પટેલ

વિ.

દીનેશ ડાહ્યાભાઈ પટેલ

(દીવાની અપીલ નંબર ૫૯૦૧–૫૯૦૨/૨૦૨૧)

ઓક્ટોબર ૦૭,૨૦૨૧

[એમ. આર. શાહ અને એ. એસ. બોપન્ના, ન્યાયમૂર્તિશ્રીઓ]

હિંદુ મેરેજ એક્ટ, ૧૯૫૫–કલમ ૨૩એ–છૂટાછેડા અથવા ન્યાયિક અલગતા અથવા વૈવાહિક અધિકારોની પુનઃસ્થાપના માટેની કાર્યવાહી–રાહત માટે પ્રતિદાવા–અવકાશ–યોજાયોઃપ્રતિદાવા તરીકે, છૂટાછેડા અથવા ન્યાયિક અલગતા અથવા વૈવાહિક અધિકારોની પુનઃસ્થાપના માટેની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં પ્રતિવાદી પ્રતિદાવા દ્વારા રાહત માટે પ્રાર્થના કરી શકે છે, માત્ર તે જ રાહત કે જે હિન્દુ લગ્ન અધિનિયમ હેઠળ પ્રાર્થના કરી શકાય છે અને/અથવા મંજૂર કરી શકાય છે–આવી કાર્યવાહીનો પ્રતિવાદી માત્ર પ્રતિદાવા દ્વારા રાહત

માટે પ્રાર્થના કરી શકે છે અને તે પણ અરજદાર અને પ્રતિવાદી વચ્ચે–કોઈ રાહત તૃતીય પક્ષ માટે વિનંતી કરી શકાતી નથી–હિન્દુ લગ્ન અધિનિયમની જોગવાઈઓ હેઠળ, છૂટાછેડા, ન્યાયિક અલગતા વગેરેની રાહત માત્ર પતિ અને પત્ની વચ્ચે જ હોઈ શકે છે અને તે તૃતીય પક્ષ સુધી વિસ્તારી શકાતી નથી–હકીકતો પર હિન્દુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૨૩એના આધારે, પત્ની (મૂળ પ્રતિવાદી) માટે પતિ (મૂળ વાદી) અને ત્રીજા પક્ષ વચ્ચેના લગ્ન રદબાતલ હોવાની જાહેરાત કરવાની છૂટ ન હતી–પતિ–મૂળ વાદી અને ઉપરોક્ત ત્રીજા પક્ષ વચ્ચેના કથિત લગ્નજીવનમાંથી જન્મેલા પુત્ર સામે પણ પ્રતિદાવા દ્વારા કોઈ રાહતની વિનંતી કરી શકાતી ન હતી–આવી સ્થિતિમાં, પત્ની–મૂળ પ્રતિવાદી માટે ઉપલબ્ધ એકમાત્ર ઉપાય એ હશે કે મૂળ દાવો દાખલ કરવો અને/અથવા આવી રાહતનો દાવો કરતી સ્વતંત્ર કાર્યવાહી શરૂ કરવી–વધુમાં વધુ, પત્ની–મૂળ પ્રતિવાદી દ્વારા પ્રતિદાવા દ્વારા દાવો રાહતનો દાવો કરી શક્યો હોત અને પતિના વ્યભિચારના આધારે છૂટાછેડા અને/અથવા ન્યાયિક અલગતા માટે દાદ માંગી શક્યો હોત–હિંદુ મેરેજ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ ન આપી શકાય તેવી કોઈ રાહતનો દાવો કાઉન્ટર ક્લેમ દ્વારા કરી શકાતો નથી.

સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮–આદેશ VIII, નિયમ ૬ A–પ્રતિવાદી દ્વારા પ્રતિદાવા–ટકાઉપણું–ધારિતઃતે સાચું છે કે સી. પી. સી. ના આદેશ VIII નિયમ ૬એ અનુસાર, દાવામાં પ્રતિવાદી, નિયમ ૬ હેઠળ સેટ–ઓફની વિનંતી કરવાના

તેના અધિકાર ઉપરાંત, વાદીના દાવા સામે વળતો દાવો કરીને, દાવો દાખલ કરતા પહેલા અથવા પછી પણ પ્રતિવાદી પોતાનો બચાવ કરે તે પહેલાં અથવા પોતાનો બચાવ આપવા માટે મર્યાદિત સમય સમાપ્ત થાય તે પહેલાં વાદી સામે પ્રતિવાદીને ઉપાર્જિત કાર્યવાહીના કારણના સંદર્ભમાં કોઈપણ અધિકાર અથવા દાવો સ્થાપિત કરી શકે છે, પછી ભલે તે દાવો નુકસાની માટેના દાવાના સ્વરૂપમાં હોય કે નહીં–જો કે, વર્તમાન કેસમાં, અપીલકર્તા–પત્ની (પ્રતિવાદી) અનુસાર, પ્રતિદાવા માટેનું કારણ (પતિ દ્વારા શરૂ કરાયેલી છૂટાછેડાની કાર્યવાહીમાં) તેણીએ પોતાનો બચાવ (લેખિત નિવેદન) આપ્યા પછી ઉપાર્જિત થયું હતું અને ખાસ કરીને જ્યારે વાદી (પ્રતિવાદી–પતિ) ની પ્રતિદાવા દરમિયાન અન્ય મહિલા સાથેના લગ્નનું તથ્ય સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું અને લગ્નનું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું–તેથી, ઉચ્ચ અદાલત, અપીલકર્તા–પત્ની (પ્રતિવાદી) દ્વારા પ્રસ્તાવિત પ્રતિદાવા–હિન્દુ લગ્ન અધિનિયમ, ૧૯૫૫–કલમ ૨૩–A ને મંજૂરી આપવાનો ઇનકાર કરવામાં ન્યાયી ન હતી.

સિવિલ પ્રોસિજર કોડ, ૧૯૦૮–ઓર્ડર VI નિયમ ૧૭, પરંતુક–દલીલોમાં સુધારો–ઓર્ડર VI નિયમ ૧૭ ની પરંતુક મુજબ પ્રતિબંધો–જ્યારે લાગુ ન હોય ત્યારે–યોજાય છે:આદેશ છઠ્ઠા નિયમ ૧૭ના પરંતુક પરથી સ્પષ્ટ છે કે સુનાવણી શરૂ થયા પછી સુધારા માટેની કોઈ અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે યોગ્ય ખંત હોવા છતાં પક્ષકાર

સુનાવણી શરૂ થાય તે પહેલાં આ મુદ્દો ઉઠાવી શક્યો ન હોત–તેથી, જો કેટલાક તથ્યો પછીથી અને સુનાવણી શરૂ થયા પછી જાણમાં આવ્યા હોય, તો તે સુનાવણી દરમિયાન હોઈ શકે છે અને જો તે પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદમાં વાસ્તવિક પ્રશ્નો નક્કી કરવાના હેતુ માટે જરૂરી હોવાનું જણાય તો, સી. પી. સી. ના આદેશ છઠ્ઠા નિયમ ૧૭ના વાજબી વાંચન પર, સુનાવણી શરૂ થયા પછી પણ સુધારા માટેની આવી અરજીને મંજૂરી આપી શકાય છે. – દલીલો–સુધારો.

આંશિક રીતે અપીલને મંજૂરી આપતા કોર્ટે

ઠરાવ્યું :૧.૧૭ સી. પી. સી. નો આદેશ ૬ નિયમ દલીલોમાં સુધારો કરવાની જોગવાઈ કરે છે.અદાલત કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે કોઈ પણ પક્ષને તેની દલીલોમાં (લેખિત નિવેદન સહિત) ન્યાયી હોય તેવી રીતે અને શરતો પર ફેરફાર અથવા સુધારો કરવાની મંજૂરી આપી શકે છે અને પક્ષો વચ્ચેના વિવાદમાં વાસ્તવિક પ્રશ્નો નક્કી કરવાના હેતુસર જરૂરી હોય તેવા તમામ સુધારા કરવામાં આવશે.સી. પી. સી. ના આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ ની જોગવાઈમાં વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે સુનાવણી શરૂ થયા પછી સુધારા માટેની કોઈ અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે યોગ્ય ખંત હોવા છતાં, પક્ષ સુનાવણી શરૂ થાય તે પહેલાં આ મુદ્દો ઉઠાવી શક્યો ન હોત.તેથી, જો કેટલાક તથ્યો પછીથી અને સુનાવણી શરૂ થયા પછી જાણમાં

આવ્યા હોય, તો તે સુનાવણી દરમિયાન હોઈ શકે છે અને જો એવું જણાય કે સી. પી. સી. ના આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ના વાજબી વાંચન પર પક્ષો વચ્ચેના વિવાદમાં વાસ્તવિક પ્રશ્નો નક્કી કરવાના હેતુ માટે તે જરૂરી છે, તો સુનાવણી શરૂ થયા પછી પણ સુધારા માટેની આવી અરજીને મંજૂરી આપી શકાય છે.વર્તમાન કેસમાં, ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પરના વાસ્તવિક લગ્નની હકીકત અપીલકર્તા–પત્નીની જાણમાં ત્યારે આવી જ્યારે પ્રતિવાદી–પતિની ઉલટતપાસ દરમિયાન લગ્નનું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ તરત જ સુધારા માટેની અરજી કરવામાં આવી હતી.તેથી, જેમ કે, અને અપીલકર્તા વતી કેસને જોતા, લેખિત નિવેદનમાં વિનંતી કરી, કૌટુંબિક અદાલત સુધારાને મંજૂરી આપવામાં યોગ્ય અને ન્યાયી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે સી. પી. સી. ના આદેશ છઠ્ઠા નિયમ ૧૭ની જોગવાઈને ખોટી રીતે લાગુ કરવામાં ભૂલ કરી અને સુધારાને નકારી કાઢવામાં ભૂલ કરી.[પેરા ૭] [૬૩૫–બી–ડી; ૬૩૬–એ–ડી]

૨.૧.હવે જ્યાં સુધી સુધારાની માંગ કરવામાં આવી છે, પ્રતિવાદીના બીજા લગ્નને ગેરકાયદેસર, રદબાતલ, રદબાતલ વગેરે જાહેર કરવાની પ્રાર્થનાનો સમાવેશ કરવા માટે, તે પ્રતિ–દાવાના સ્વરૂપમાં હતો.તે સાચું છે કે સી. પી. સી. ના આદેશ ૮ નિયમ ૬એ અનુસાર, દાવામાં પ્રતિવાદી, નિયમ ૬ હેઠળ સેટ–ઓફની વિનંતી કરવાના તેના અધિકાર ઉપરાંત, વાદીના દાવા સામે વળતો દાવો કરીને, દાવો દાખલ કરતા પહેલા અથવા પછી પણ પ્રતિવાદી પોતાનો

બચાવ કરે તે પહેલાં અથવા પોતાનો બચાવ આપવા માટે મર્યાદિત સમય સમાપ્ત થાય તે પહેલાં વાદી સામે પ્રતિવાદીને ઉપાર્જિત કાર્યવાહીના કારણના સંદર્ભમાં કોઈપણ અધિકાર અથવા દાવો સ્થાપિત કરી શકે છે, પછી ભલે તે દાવો નુકસાની માટેના દાવાના સ્વરૂપમાં હોય કે નહીં.જો કે, વર્તમાન કેસમાં, અપીલકર્તાના જણાવ્યા અનુસાર, પ્રતિદાવા નું કારણ અપીલકર્તા–પ્રતિવાદીએ પોતાનો બચાવ (લેખિત નિવેદન) આપ્યા પછી ઉપાર્જિત થયું હતું અને ખાસ કરીને જ્યારે વાદી (અહીં પ્રતિવાદી) ની ઉલટતપાસણી દરમિયાન ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર 'H' સાથે લગ્નનું તથ્ય સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું અને લગ્નનું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.તેથી, ઉચ્ચ અદાલત એ આધાર પર પ્રસ્તાવિત કાઉન્ટર દાવાને મંજૂરી આપવાનો ઇનકાર કરવા માટે ન્યાયી અને/અથવા યોગ્ય નથી કે પ્રતિવાદી તરીકે અપીલકર્તાએ લેખિત નિવેદન દાખલ કરીને પોતાનો બચાવ આપ્યો પછી તે સ્વીકાર્ય નથી.[પેરા ૮] [૬૩૬–D–H]

૨.૨.જો કે, પ્રતિદાવા દ્વારા, પ્રતિવાદી

છૂટાછેડા અથવા ન્યાયિક અલગતા અથવા વૈવાહિક અધિકારોની પુનઃસ્થાપના માટેની કોઈપણ કાર્યવાહી કાઉન્ટર ક્લેઈ મ દ્વારા રાહત માટે પ્રાર્થના કરી શકે છે, માત્ર તે રાહત કે જે હિન્દુ લગ્ન અધિનિયમ હેઠળ વિનંતી કરી શકાય છે અને/અથવા મંજૂર કરી શકાય છે, એટલે કે, કલમ ૯ (વૈવાહિક અધિકારોની

પુનઃસ્થાપના) હેઠળ રાહત; કલમ ૧૦ (ન્યાયિક અલગતા); કલમ ૧૧ અને ૧૨ (અરજદાર અને પ્રતિવાદી વચ્ચેના લગ્નની ઘોષણા રદબાતલ) અને કલમ ૧૩ (છૂટાછેડા).તેથી, પ્રશ્નમાં કાર્યવાહીનો પ્રતિવાદી માત્ર પ્રતિદાવા દ્વારા અને તે પણ અરજદાર અને પ્રતિવાદી વચ્ચે ઉપરોક્ત રાહત માટે પ્રાર્થના કરી શકે છે.ત્રીજા પક્ષ માટે કોઈ રાહતની પ્રાર્થના કરી શકાતી નથી.હિન્દુ મેરેજ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ, છૂટાછેડા, ન્યાયિક અલગતા વગેરેની રાહત માત્ર પતિ અને પત્ની વચ્ચે જ હોઈ શકે છે અને તે ત્રીજા પક્ષ સુધી વિસ્તારી શકાતી નથી.તેથી, હિન્દુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૨૩એના આધારે, અપીલકર્તા–મૂળ પ્રતિવાદી માટે પ્રતિવાદી–મૂળ વાદી અને ત્રીજા પક્ષ–'એચ' વચ્ચેના લગ્ન રદબાતલ હોવાની જાહેરાત કરવાની છૂટ નથી.પ્રતિવાદી–મૂળ વાદી અને ત્રીજા પક્ષ–'એચ' વચ્ચેના કથિત લગ્નજીવનમાંથી જન્મેલા પુત્ર સામે પણ પ્રતિદાવા દ્વારા કોઈ રાહતની પ્રાર્થના કરી શકાતી નથી.આવી સ્થિતિમાં, અપીલકર્તા માટે ઉપલબ્ધ એકમાત્ર ઉપાય એ હશે કે તે મૂળ દાવો દાખલ કરે અને/અથવા આવી રાહતનો દાવો કરતી સ્વતંત્ર કાર્યવાહી શરૂ કરે.પરંતુ અપીલકર્તા સામે પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી છૂટાછેડાની અરજીમાં હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૨૩એ હેઠળ પ્રતિદાવા દ્વારા આવી રાહતનો દાવો કરી શકાતો નથી.વધુમાં વધુ, અપીલકર્તા–મૂળ પ્રતિવાદી વળતા દાવા દ્વારા રાહતનો દાવો કરી શક્યો હોત અને પતિના વ્યભિચારના આધારે છૂટાછેડા અને/અથવા ન્યાયિક અલગતા માટે પ્રાર્થના કરી શક્યો હોત.તે ઉપરાંત, હિંદુ મેરેજ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ

ન આપી શકાય તેવી કોઈ રાહતનો દાવો પ્રતિદાવા દ્વારા કરી શકાય નહીં.[પેરા ૯] [૬૩૭–F–H; ૬૩૮–A–F]

આંધ્ર બેંક વિરુદ્ધ એબીએન એમરો બેંક (૨૦૦૭) ૬ એસસીસી ૧૬૭; ચંદર કાંતા બંસલ વિરુદ્ધ રાજિંદર સિંહ આનંદ (૨૦૦૮) ૫ એસસીસી ૧૧૭: [૨૦૦૮] ૪ એસસીઆર ૭૪૮; અબ્દુલ રહેમાન વિ. મોહમ્મદ.રુલ્દુ (૨૦૧૨) ૧૧ એસ. સી. સી. ૩૪૧:[૨૦૧૨] ૮ એસસીઆર ૯૨૨; ગુરબખ્શ સિંહ વિરુદ્ધ બુટા સિંહ (૨૦૧૮) ૬ એસસીસી ૫૬૭; અશોક કુમાર કાલરા વિરુદ્ધ વિંગ કમાન્ડર સુરેન્દ્ર અગ્નિહોત્રી (૨૦૨૦) ૨ એસસીસી ૩૯૪; અજેન્દ્રપ્રસાદજી એન. પાંડે વિરુદ્ધ સ્વામી કેશવપ્રકાશદાસજી એન. (૨૦૦૬) ૧૨ એસસીસી ૧: [૨૦૦૬] ૧૦ પૂરક.એસ. સી. આર. ૪૭૭; એમ. રેવન્ના વિ. અંજનમ્મા (મૃત) એલ. આર. એસ. (૨૦૧૯) ૪ એસસીસી ૩૩૨; વિદ્યાબાઈ વિ. પદ્મલાથા (૨૦૦૯) ૨ એસસીસી ૪૦૯:[૨૦૦૮] ૧૭ એસસીઆર ૫૦૫–નો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો છે.

દામોદર વિ. ઉર્મિલા, AIR ૧૯૮૦ રાજ. ૫૭–મંજૂર.

કેસ લૉ સંદર્ભ

(૨૦૦૭) ૬ એસસીસી ૧૬૭	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પેરા ૩.૧૨
[૨૦૦૮] ૪ એસસીઆર ૭૪૮	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પેરા ૩.૧૩

[૨૦૧૨] ૮ એસસીઆર ૯૨૨	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પેરા ૩.૧૩
(૨૦૧૮) ૬ એસસીસી ૫૬૭	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પેરા ૩.૧૩
(૨૦૨૦) ૨ એસસીસી ૩૯૪	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પરિચ્છેદ ૩.૧૧૬
[૨૦૦૬] ૧૦ પૂરક.એસસીઆર ૪૭૭	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પરિચ્છેદ ૪.૫
(૨૦૧૯) ૪ એસસીસી ૩૩૨	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પરિચ્છેદ ૪.૫
[૨૦૦૮] ૧૭ એસસીઆર ૫૦૫	ઉલ્લેખ કર્યો છે	પરિચ્છેદ ૪.૫

દીવાની અપીલીય હકૂમત

દીવાની અપીલ નં.૫૯૦૧–૫૯૦૨/૨૦૨૧

આર/સ્પેશિયલ સિવિલ એપ્લિકેશન Nos.૧૧૩૭૯ અને ૨૦૧૮ ના ૧૬૧૦૧ માં અમદાવાદ ખાતેની ગુજરાત હાઈકોર્ટના ૨૭.૦૯.૨૦૧૯ ના ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

પુનિત જૈન, સુશ્રી ક્રિસ્ટી જૈન, અપીલકર્તાના વકીલો.

મિહિર ઠાકુર, વરિષ્ઠ વકીલ, સુશ્રી આસ્થા મહેતા, તિરથરાજ પંડ્યા, જૈમિન દવે, સુશ્રી વિશાખા, સુશ્રી પ્રેમા મહાપાત્રા, સુશ્રી દીપાનવિતા પ્રિયંકા, પ્રતિવાદીના વકીલો.

કોર્ટનો ચુકાદો એમ. આર. શાહ, જે.

૧. ગુજરાત ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા અમદાવાદ ખાતે એસ. સી. એ. નંબર ૧૧૩૭૯/૨૦૧૮ અને એસ. સી. એ. નંબર ૧૬૧૦૧/૨૦૧૮ માં પસાર કરાયેલા વિવાદિત સામાન્ય ચુકાદા અને તારીખ ૨૭.૦૯.૨૦૧૯ ના આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ અનુભવું છું, જેના દ્વારા ઉચ્ચ અદાલતે એસ. સી. એ. નંબર ૧૧૩૭૯/૨૦૧૮ હોવાની રિટ અરજીને ફગાવી દીધી છે અને એસ. સી. એ. નંબર ૧૬૧૦૧/૨૦૧૮ ને મંજૂરી આપી છે અને ફેમિલી સ્યુટ નંબર ૮.૫.૨૦૧૮ માં અરજી (પ્રદર્શન ૨૮૧) ની નીચે પસાર કરાયેલા વિદ્વાન ફેમિલી કોર્ટ દ્વારા તારીખ ૮.૫.૨૦૧૮ દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને રદ કર્યો છે અને રદ કર્યો છે. ૧૧૩૭૯/૨૦૧૮ અને SCA નંબર ૧૬૧૦૧/૨૦૧૮ માં મૂળ પ્રતિવાદીએ વર્તમાન અપીલને પસંદ કરી છે.

૨. વર્તમાન અપીલ તરફ દોરી જતી હકીકતો ટૂંકમાં નીચે મુજબ છેઃ

અપીલકર્તા અને પ્રતિવાદી વચ્ચેના લગ્ન હિંદુ વિધિ અનુસાર ૧.૩.૧૯૮૭ પર થયા હતા.આ લગ્નમાંથી, તેમને એક બાળક હતું, જેનું નામ ૩.૫.૧૯૯૦ પર 'દેવાશ્ય' હતું.અપીલકર્તા પણ ડૉક્ટર હતા, પરંતુ અપીલકર્તા વતી એવો કેસ હતો કે બાળકના જન્મ પછી તેમણે ડૉક્ટર તરીકે પ્રેક્ટિસ કરવાનું બંધ કરી દીધું

અને ગૃહિણી બની રહી.પતિ અને પત્ની વચ્ચે વિવાદ ઊભો થયો હતો અને પ્રતિવાદી–પતિએ લગ્નના વિસર્જન માટે હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૧૩ હેઠળ વિદ્વાન કૌટુંબિક અદાલત સમક્ષ ૨૦૦૭ની હિંદુ મેરેજ પિટિશન નંબર ૮૬૨ દાખલ કરી હતી, મુખ્યત્વે એ આધાર પર કે અપીલકર્તા–પત્ની ક્રૂરતાનો દોષી છે.વિદ્વાન કૌટુંબિક અદાલતે નોટિસ જારી કરી હતી.અપીલકર્તા–પત્ની હાજર થયા અને ૧૧.૪.૨૦૦૮ પર જવાબ (પ્રદર્શન ૯) દાખલ કર્યો.પ્રતિવાદી–પતિ (પ્રદર્શન ૧૦) દ્વારા ૨૨.૯.૨૦૦૮ પર પ્રત્યુત્તર સોગંદનામું પણ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું.અપીલકર્તાએ નવેમ્બર, ૨૦૦૮ના મહિનામાં પ્રદર્શન ૧૩ તરીકે સોગંદનામું–ઇન–સુર–પ્રત્યુત્તર રજૂ કર્યું હતું.પ્રતિવાદી–પતિએ રેકોર્ડ પર પુરાવાઓનું સોગંદનામું પણ દાખલ કર્યું હતું.અપીલકર્તા–પત્નીના જણાવ્યા અનુસાર, પ્રતિવાદી–પતિએ તેને અને તેમના પુત્રને ૯.૨.૨૦૦૬ પર છોડી દીધા હતા અને પ્રતિવાદી–પતિએ તેણી અને તેમના પુત્ર માટે ભરણપોષણ આપવાનો ઇનકાર કર્યો હતો.

૨.૧ આ તબક્કે, એ નોંધવું જરૂરી છે કે અપીલકર્તા–પત્ની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા લેખિત નિવેદનમાં, અપીલકર્તા વતી એવો કેસ હતો કે પ્રતિવાદી–પતિ આજે બીજી મહિલા સાથે રહે છે, ખુલ્લેઆમ તે મહિલા સાથે ફરે છે અને તે મહિલાનો તેની નવી પત્ની તરીકે પરિચય કરાવે છે અને તે માત્ર દેશમાં જ નહીં પરંતુ તેની સાથે વિદેશમાં મુસાફરી કરે છે.લેખિત નિવેદનમાં અપીલકર્તા–પત્ની

વતી કેસ હતો કે પ્રતિવાદી–પતિ ઉક્ત મહિલા સાથે લગ્ન કરવા માંગે છે, તેથી અદાલત સમક્ષ ખોટી અને બનાવટી વાર્તા રજૂ કરવામાં આવે છે.

જો કે, પ્રતિવાદી–પતિ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલા પ્રત્યુત્તર સોગંદનામામાં, પેરા ૨૦ માં જણાવવામાં આવ્યું છે કે, પ્રતિવાદી–પતિ વતી કેસ હતો કે જ્યાં સુધી શ્રીમતી હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલની વાત છે, તે મહિલા તેમના દ્વારા સંચાલિત હોસ્પિટલમાં મેનેજર છે અને તે હોસ્પિટલ અને એકાઉન્ટ્સને તેની નોકરી તરીકે જોઈ રહી છે, જેને પક્ષો વચ્ચેના વર્તમાન વિવાદ સાથે કોઈ લેવાદેવા નથી.તે અપીલકર્તા વતી કેસ હતો કે ત્યારબાદ તેણીને ખબર પડી કે પ્રતિવાદી–પતિએ ઉપરોક્ત શ્રીમતી હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે લગ્ન કર્યા છે અને ઉપરોક્ત હકીકતને દબાવી દીધી છે, તેમણે એક અરજી (પ્રદર્શન ૨૮૧) દાખલ કરી હતી જેમાં પેરા ૩૫,૩૬ અને ૩૭ ઉમેરીને તેમના લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની માંગ કરી હતી, જે નીચે મુજબ છેઃ

*"પેરા **No.૩૫:***

વિરોધ પક્ષ રજૂ કરે છે કે અરજીમાં હીનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે સુદમ રિસોર્ટ, પાલડી, અમદાવાદ ખાતે ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર લગ્ન કર્યા છે.વિરોધીએ જણાવ્યું હતું કે અરજદાર અને હિનાબેન વચ્ચે લગ્ન થયા પછી, અરજદારે જુલાઈ ૨૦૦૭ માં વિરોધી સામે છૂટાછેડા માટેની અરજી દાખલ કરી હતી.અરજદારે ક્યારેય માનનીય અદાલતને જાણ કરી ન હતી કે તેણે ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર હિનાબેન સાથે લગ્ન કર્યા છે.જ્યારે તે સમયે અરજી દાખલ કરવામાં આવી ત્યારે અરજદાર ઈરાદાપૂર્વક દુર્ભાવનાપૂર્ણ હેતુ સાથે ભૌતિક તથ્યોને દબાવી દે છે.જ્યારે

અરજદાર માનનીય અદાલત સમક્ષ સ્વચ્છ હાથથી ન આવ્યો હોય ત્યારે અરજદારની અરજી કાયદાની જોગવાઈઓ હેઠળ કાયદેસર રીતે માન્ય નથી.વધુમાં, હિનાબેન સાથેના લગ્ન જીવનને કારણે, અરજદારને ગેરકાયદેસર પુત્ર દેવ છે, જે આજે પણ અરજદાર સાથે રહે છે;

અરજદારે જણાવ્યું હતું કે માનનીય અદાલત અથવા કૌટુંબિક અદાલત દ્વારા અરજદારની તરફેણમાં કોઈ છૂટાછેડા મંજૂર કરવામાં આવ્યા નથી અને અરજદારે હિના પંચાલ સાથે લગ્ન કર્યા હોવા છતાં વિરોધી આજે જીવંત છે, માત્ર જાતીય હેતુ માટે.અરજદાર પણ હિના સાથે દુનિયાના ઘણા સ્થળોએ ગયો હતો અને તેઓ ભેગા થવા માટે રહેતા હતા કારણ કે અરજદારે હિનાને પત્ની તરીકે સ્વીકારી હતી.

વધુમાં, અરજદાર ભારતમાં હનીમૂનના હેતુથી અથવા આનંદ માટે ઘણા સ્થળોએ ગયા હતા.અરજદાર આજે વ્યભિચારમાં જીવન જીવે છે તેથી અરજદારની તરફેણમાં છૂટાછેડા આપી શકાતા નથી.વધુમાં, જે વ્યક્તિ સ્વચ્છ હાથ સાથે માનનીય અદાલત સમક્ષ આવતી નથી, તે અદાલતમાંથી કોઈ રાહત મેળવવા માટે હકદાર નથી.તેથી, અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને ખર્ચ સાથે રદ કરવી જરૂરી છે.

વિરોધી જણાવે છે કે આજે અરજદાર અને પ્રતિવાદી વચ્ચેના લગ્ન ચાલુ છે, અરજદારે ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર હિના પંચાલ સાથે લગ્ન કર્યા હોવા છતાં કોઈ પણ અદાલત દ્વારા છૂટાછેડા આપવામાં આવતા નથી.તેથી, અરજદાર અને હિના મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના લગ્ન ગેરકાયદેસર, રદબાતલ અને રદબાતલ છે.તેથી, અદાલત દ્વારા જાહેર કરવું જરૂરી છે કે અરજદાર અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના લગ્ન ગેરકાયદેસર, રદબાતલ અને રદબાતલ છે.તેથી, વર્તમાન પ્રતિદાવા અરજી અરજદાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવે છે.

<u>પેરા No.૩૬:–</u>

પ્રતિવાદી જણાવે છે કે હીનાબેન પંચાલ સાથે અરજદાર દ્વારા લગ્ન કરવાથી, તે પ્રતિવાદી સાથે છેતરપિંડી છે અને તેથી મર્યાદાની જોગવાઈ વર્તમાન બાબતમાં લાગુ પડતી નથી.

વિરોધી જણાવે છે કે વળતા દાવાની કાર્યવાહીનું કારણ ત્યારે ઊભું થયું જ્યારે અરજદારે હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે બીજા લગ્ન કર્યા હતા.અરજદાર અને હિનાબેન વચ્ચેના લગ્નને ગેરકાયદેસર, રદબાતલ, રદબાતલ જાહેર કરવા માટે કાર્યવાહી દિવસેને દિવસે ચાલુ રહે છે.વધુમાં કાર્યવાહીનું કારણ ત્યારે ઊભું થયું છે જ્યારે પ્રતિવાદીને ખબર પડી છે કે અરજદારે ઈરાદાપૂર્વક હિનાબેન પંચાલ સાથે બીજા લગ્ન કરીને પ્રતિવાદી સાથે છેતરપિંડી કરી છે.જ્યારે અરજદાર અને પ્રતિવાદી વચ્ચેના પ્રથમ લગ્ન ચાલુ રહે ત્યારે પણ.વધુમાં જ્યાં સુધી અરજદાર અને હિનાબેન પંચાલ વચ્ચેના બીજા દાવાને ગેરકાયદેસર, રદબાતલ અને રદબાતલ જાહેર કરવામાં ન આવે ત્યાં સુધી કાઉન્ટર દાવાની કાર્યવાહીનું કારણ ચાલુ રહે છે.અરજદાર અને હિનાબેન પંચાલ વચ્ચેના લગ્ન ગેરકાયદેસર, રદબાતલ અને રદબાતલ છે તેથી વર્તમાન પ્રતિદાવા અરજીની કાર્યવાહીનું કારણ આ અદાલતના અધિકારક્ષેત્રમાં ઊભું થયું છે.

<u>પેરા No.૩૭:–</u>

તેથી, પ્રતિવાદી પ્રાર્થના કરે છે કે,

એ. તમારું સન્માન વર્તમાન પ્રતિદાવા અરજીને મંજૂરી આપી શકે છે અને જાહેર કરી શકે છે કે હિના મનુભાઈ પંચાલ સાથેના ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ તારીખના અરજદાર વચ્ચેના લગ્ન ગેરકાયદેસર, રદબાતલ અને રદબાતલ છે.વધુમાં જાહેર કરો કે હિના પંચાલ અરજદારની કાયદેસરની પત્ની નથી અને એ પણ જાહેર કરે છે કે અરજદાર વ્યભિચારમાં હિના પંચાલ સાથે રહે છે.

બી. તમારું સન્માન જાહેર કરી શકે છે કે અરજદાર અને હિનાબેન પંચાલના લગ્ન જીવન દ્વારા જન્મેલો પુત્ર દેવ અરજદારનું ગેરકાયદેસર સંતાન છે.

સી. તમારું સન્માન અન્ય કોઈ રાહત આપે છે જે તમારા સન્માનને યોગ્ય અને વાજબી લાગે છે.

આ અરજીની કિંમત.

ઈ. યોગ્ય અદાલતી ફી અરજી પર ચોંટાડવામાં આવે છે.

૨.૨ ૮.૫.૨૦૧૮ ના આદેશ દ્વારા, વિદ્વાન કૌટુંબિક અદાલતે આંશિક રીતે ઉપરોક્ત અરજીને મંજૂરી આપી (૨૮૧ પ્રદર્શિત કરો) અને અપીલકર્તા–પત્નીને લેખિત નિવેદનમાં પરિચ્છેદ ૩૫ અને ૩૬નો સમાવેશ કરવાની મંજૂરી આપીને સુધારાને મંજૂરી આપી અને અપીલકર્તા–પત્નીને પરિચ્છેદ ૩૭ મુજબ લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની મંજૂરી આપવાનો ઇનકાર કર્યો.આ તબક્કે, એ નોંધવું જરૂરી છે કે વિદ્વાન કૌટુંબિક અદાલત સમક્ષ, અપીલકર્તા–પત્નીએ પરિચ્છેદ ૩૭ ઉમેરીને સુધારાની મંજૂરી આપવાની તેમની પ્રાર્થનાના સમર્થનમાં હિન્દુ લગ્ન અધિનિયમની કલમ ૨૩એની જોગવાઈઓ પર ભારે આધાર રાખ્યો હતો.

૨.૩ પરિચ્છેદ ૩૭ની શરતોમાં પ્રાર્થનાની કલમ ઉમેરવાની તેમની વિનંતીને નકારી કાઢતાં અને પરિચ્છેદ ૩૭ની શરતોમાં સુધારાને મંજૂરી આપવાનો ઇનકાર કરતાં વિદ્વાન કૌટુંબિક અદાલતે પસાર કરેલા આદેશથી નારાજ થઈને, અપીલકર્તા–પત્નીએ ઉચ્ચ અદાલત સમક્ષ એસ. સી. એ. નંબર

૧૧૩૭૯/૨૦૧૮ પસંદ કર્યો હતો.સાથે સાથે, પ્રતિવાદી–પતિએ ઉચ્ચ ન્યાયાલય સમક્ષ લેખિત નિવેદનમાં કલમ ૩૫ અને ૩૬ ઉમેરવા માટે અપીલકર્તા–પત્નીને મંજૂરી આપતા અને/અથવા મંજૂરી આપતા વિદ્વાન કૌટુંબિક અદાલત દ્વારા પસાર કરાયેલા આદેશને પણ પડકાર્યો હતો.વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે પ્રતિવાદી–પતિની રિટ અરજીને એસ. સી. એ. નંબર ૧૬૧૦૧/૨૦૧૮ હોવાની મંજૂરી આપી છે અને અપીલકર્તા–પત્નીની રિટ અરજીને એસ. સી. એ. નંબર ૧૧૩૭૯/૨૦૧૮ હોવાના આધારે ફગાવી દીધી છે કે આ વિલંબિત તબક્કે સુધારાને મંજૂરી આપી શકાતી નથી.જો કે, વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશમાં ઉચ્ચ અદાલતે અવલોકન કર્યું છે કે અપીલકર્તા પ્રતિવાદી–પતિના બીજા લગ્ન રદબાતલ હોવાની ઘોષણા કરવા માટે અલગ દાવો દાખલ કરી શકે છે.

૨.૪ ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા વિવાદિત સામાન્ય ચુકાદા અને આદેશથી વ્યથિત અને અસંતુષ્ટ અનુભવતા, અપીલકર્તા–પત્ની દ્વારા પસંદ કરવામાં આવેલી અરજી (પ્રદર્શન ૨૮૧) ને નકારી કાઢીને અને લેખિત નિવેદનમાં પરિચ્છેદ ૩૫,૩૬ અને ૩૭ મુજબ સુધારાને મંજૂરી ન આપતા, અપીલકર્તા–પત્નીએ વર્તમાન અપીલને પ્રાધાન્ય આપ્યું છે.આ તબક્કે, એ નોંધવું જરૂરી છે કે પ્રતિવાદી–પતિ અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના બીજા લગ્નને ગેરકાયદેસર, રદબાતલ અને રદબાતલ જાહેર કરવા માટે પેરા ૩૭ની

દ્રષ્ટિએ પ્રસ્તાવિત પ્રાર્થના પ્રતિદાવા તરીકે હતી અને તે માટે હિન્દુ લગ્ન અધિનિયમની કલમ ૨૩એ પર આધાર રાખવામાં આવ્યો હતો.

૩. શ્રી પુનીત જૈન, વિદ્વાન વકીલ, અપીલકર્તા–પત્ની વતી હાજર થયા છે અને શ્રી મિહિર ઠાકુર, વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ, સુશ્રી આસ્થા મહેતા, વિદ્વાન વકીલ દ્વારા સહાયિત, પ્રતિવાદી–પતિ વતી હાજર થયા છે.

૩.૧ અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી પુનીત જૈને ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે અપીલકર્તા અને પ્રતિવાદી વચ્ચેના લગ્ન ૧.૩.૧૯૮૭ પર સંપન્ન થયા હતા અને 'દેવાશ્ય' નામના બાળકનો જન્મ થયો હતો.

૩.૨ એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે લગ્નના નિર્વાહ દરમિયાન, પ્રતિવાદી–પતિએ હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે ગેરકાયદેસર સંબંધ વિકસાવ્યા હતા.પ્રતિવાદી–પતિએ ૬.૮.૨૦૦૭ પર હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૧૩ હેઠળ અરજી દાખલ કરીને અપીલકર્તા પાસેથી છૂટાછેડાની માંગ કરી હતી.૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર ઉપરોક્ત હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે તેના લગ્ન કરવાના હકીકતને પ્રતિવાદી–પતિ દ્વારા ઈરાદાપૂર્વક દબાવી દેવામાં આવી હતી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જોકે સંબંધિત સમયે પ્રતિવાદીના હિનાબેન મનુભાઇ પંચાલ સાથેના ગેરકાયદેસર સંબંધોની હકીકત માત્ર અપીલકર્તાને જ ખબર હતી અને

૧૯.૬.૨૦૦૮ ના લેખિત નિવેદનમાં ચોક્કસ રજૂઆતો/દાવાઓ કરવામાં આવ્યા હતા.

૩.૩ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે પ્રત્યુત્તર એફિડેવિટમાં, પ્રતિવાદી–પતિએ હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથેના ગેરકાયદેસર સંબંધોના આરોપોને ખાસ નકારી કાઢ્યા નથી, પરંતુ રજૂઆત કરી છે કે જ્યાં સુધી સુશ્રી હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલની વાત છે, તે મહિલા તેમના દ્વારા સંચાલિત હોસ્પિટલમાં મેનેજર છે અને તે હોસ્પિટલ અને એકાઉન્ટ્સને નોકરી તરીકે જોઈ રહી છે.

૩.૪ એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે જ્યારે ૨૦૦૮માં પ્રત્યુત્તર એફિડેવિટ દાખલ કરવામાં આવ્યું હતું, ત્યારે પ્રતિવાદી–પતિએ પ્રતિવાદી–પતિ અને કથિત હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર લગ્નની હકીકત જાહેર કરી ન હતી.તેથી તે રજૂ કરવામાં આવે છે અને તેથી અપીલકર્તાને પ્રતિવાદીના હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથેના લગ્નમાં પ્રવેશ વિશે અગાઉ જાણ નહોતી.એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે તે પ્રતિવાદીની ક્રોસ–એક્ઝામિનેશન દરમિયાન રેકોર્ડ પર આવ્યું હતું જેણે ૨૦૧૭ માં તારણ કાઢ્યું હતું કે હકીકતમાં તેણે ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે બીજા લગ્ન કર્યા હતા.લગ્નનું પ્રમાણપત્ર પણ પ્રદર્શન ૨૦૦ તરીકે રેકોર્ડ પર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું.તે પણ રેકોર્ડ પર આવ્યું છે કે પ્રતિવાદીને કથિત ગેરકાયદેસર સંબંધથી 'દેવ' નામનો

પુત્ર છે અને તેનું જન્મ પ્રમાણપત્ર પણ પ્રદર્શન ૨૦૧ તરીકે રેકોર્ડ પર રજૂ કરવામાં આવ્યું છે.

૩.૫ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી અપીલકર્તા બીજા લગ્ન સંબંધિત તથ્યોની દલીલ કરવા માટે પરિચ્છેદ ૩૫ અને ૩૬ ઉમેરવા માટે લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવા માટે અરજી (પ્રદર્શન ૨૮૧) રજૂ કરવામાં સંપૂર્ણપણે ન્યાયી હતી અને અન્ય બાબતોની સાથે ઘોષણા કરવા માટે પરિચ્છેદ ૩૭ દ્વારા પ્રતિ દાવાના સ્વરૂપમાં રાહત મેળવવા માટે કે પ્રતિવાદી અને કથિત હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના લગ્ન રદબાતલ અને રદબાતલ છે અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ પ્રતિવાદી–પતિની કાયદેસરની પત્ની નથી અને તે તેની સાથે વ્યભિચારમાં રહેતો હતો.

૩.૬ એવી રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે હીનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે પ્રતિવાદીને જન્મેલો પુત્ર 'દેવ' ગેરકાયદેસર બાળક છે તેવી ઘોષણા પણ માંગવામાં આવી હતી.

૩.૭ એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે જોકે વિદ્વત કૌટુંબિક અદાલતે આંશિક રીતે અરજીને મંજૂરી આપી હતી જેમાં પરિચ્છેદ ૩૫ અને ૩૬ ઉમેરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી હતી પરંતુ પરિચ્છેદ ૩૭ની શરતોમાં પ્રતિદાવા ઉમેરવા/રજૂ કરવા માટે લેખિત નિવેદનમાં સુધારાની મંજૂરી આપી ન હતી.એવું રજૂ કરવામાં

આવે છે કે પરિચ્છેદ ૩૫ અને ૩૬ની રજૂઆત/ઉમેરાને મંજૂરી આપતા વિદ્વાન કૌટુંબિક અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા ૮.૫.૨૦૧૮ તારીખના આદેશને પણ હાઈકોર્ટ દ્વારા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા રદ કરવામાં આવ્યો છે.

૩.૮ અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ શ્રી પુનીત જૈને ભારપૂર્વક રજૂઆત કરી છે કે, ઉપર વર્ણવેલ કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવા માટે અપીલકર્તા–પત્ની દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીને સંપૂર્ણ રીતે મંજૂરી આપવી જરૂરી છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી–પતિના હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ (ત્રીજા પક્ષ) સાથેના વાસ્તવિક લગ્ન સંબંધિત હકીકત અપીલકર્તાને ખબર નહોતી, જે હકીકત માત્ર વર્તમાન કાર્યવાહીમાં પ્રતિવાદીની ઉલટતપાસણી દરમિયાન જ જાણવા મળી હતી જ્યારે લગ્ન પ્રમાણપત્ર (Ex.૨૦૦) તેમજ તેના પુત્ર 'દેવ' (Ex.૨૦૧) નું જન્મ પ્રમાણપત્ર પ્રતિવાદી અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના લગ્નમાંથી બહાર આવ્યું હતું. ૨૦૧ છે.

૩.૯ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ત્યારબાદ તરત જ અપીલકર્તાએ સુશ્રી હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલને પક્ષકાર તરીકે રજૂ કરવા અને લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવા માટે અરજી દાખલ કરી હતી. ૨૮૧.તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેથી અપીલકર્તાને પ્રતિવાદી અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના વાસ્તવિક લગ્ન

વિશે જાણ થયા પછી પ્રથમ ઉપલબ્ધ તક પર, જે વર્ષ ૨૦૧૭ માં પ્રકાશમાં આવી હતી, અરજી (ભૂતપૂર્વ. ૨૮૧) દાખલ કરવામાં આવી હતી અને તેથી તેને મંજૂરી આપવી જોઈતી હતી.

૩.૧૦ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે ઉચ્ચ અદાલતે અરજીને નકારી કાઢવામાં ભૌતિક ભૂલ કરી છે (ઉદા. ૨૮૧) આ આધાર પર કે એકવાર લેખિત નિવેદન દાખલ થઈ ગયા પછી, પ્રતિવાદીને લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની મંજૂરી આપી શકાતી નથી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, ઉચ્ચ અદાલતે આદેશ ૮ , નિયમ ૮ અને ૯ સી. પી. સી. અને આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ની જોગવાઈઓ પર આધાર રાખીને ભૂલ કરી છે અને/અથવા તેનો ખોટો અર્થ કાઢ્યો છે.

૩.૧૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના વાસ્તવિક લગ્નનું તથ્ય પણ લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યા પછી અપીલકર્તાની જાણમાં આવ્યું હતું અને તેથી અપીલકર્તાને લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની મંજૂરી આપી શકાય છે, જેમાં પ્રતિવાદી અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના વાસ્તવિક લગ્નનું તથ્ય રેકોર્ડ પર લાવવામાં આવે છે અને આદેશ છઠ્ઠા નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ના પરંતુકમાં સમાવિષ્ટ અવરોધ માર્ગમાં નહીં આવે અને કોઈ પણ સંજોગોમાં તેને લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવા માટે કોર્ટની

પરવાનગી સાથે મંજૂરી આપી શકાય છે. અથવા વધારાનું લેખિત નિવેદન દાખલ કરીને.

૩.૧૨ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જેમ કે આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. હેઠળ અરજી (<આઇ. ડી. ૧>) દાખલ કરવામાં વાસ્તવિક લગ્નની જાણની તારીખથી કોઈ વિલંબ થયો ન હતો જે પ્રતિવાદીની ક્રોસ–પરીક્ષા દરમિયાન પ્રકાશમાં આવ્યો હતો.એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે અન્યથા વિલંબ પણ લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવા માટેની પ્રાર્થનાનો ઇનકાર કરવા માટે કોઈ આધાર નથી.રિલાયન્સને આંધ્ર બેંક વિરુદ્ધ એબીએન એમરો બેંક, (૨૦૦૭) ૬ એસસીસી ૧૬૭ (પેરા ૫) ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણય પર મૂકવામાં આવ્યું છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે હાઈકોર્ટ પણ પ્રતિવાદી અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના લગ્નના જ્ઞાન તરીકે ગેરકાયદેસર સંબંધોની જાણકારી ધારીને ખોટા આધાર પર આગળ વધી છે.

૩.૧૩ તે આગળ રજૂ કરવામાં આવે છે કે સુધારાને મંજૂરી આપવાની સત્તા વ્યાપક છે અને તેનો ઉદારતાથી અર્થઘટન કરવાની જરૂર છે; અદાલતને માત્ર એ જોવાની જરૂર છે કે જો સુધારો અન્ય પક્ષ માટે કોઈ પૂર્વગ્રહનું કારણ બને છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જેમ કે વિદ્વાન કૌટુંબિક અદાલતે ખાસ શોધી કાઢ્યું છે કે સુધારાને કારણે પ્રતિવાદીને કોઈ પૂર્વગ્રહ થશે નહીં.ચંદ્ર કાંતા બંસલ વિરુદ્ધ

રાજિન્દર સિંહ આનંદ, (૨૦૦૮) ૫ એસ. સી. સી. ૧૧૭ (પેરા ૧૧); અબ્દુલ રહેમાન વિરુદ્ધ મોહંમદના કેસોમાં આ અદાલતના નિર્ણયો પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવે છે.રુલ્દુ, (૨૦૧૨) ૧૧ એસ. સી. સી. ૩૪૧ (પેરા ૧૧); અને ગુરબખ્શ સિંહ વિરુદ્ધ બુટા સિંહ, (૨૦૧૮) ૬ એસ. સી. સી. ૫૬૭ (પેરા ૪ અનેપ).

૩.૧૪ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. હેઠળ અરજીને મંજૂરી આપવા અથવા આદેશ ૮ નિયમ ૬ એ હેઠળ વળતો દાવો કરવા પાછળનો અંતર્ગત સિદ્ધાંત કાર્યવાહીની વિવિધતાને રોકવા માટે છે.એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે પરિચ્છેદ ૩૫ અને ૩૬ દ્વારા સુધારામાં ઉઠાવવામાં આવેલા આધારો માત્ર ત્યાગ અને ક્રૂરતાના આરોપો સામે બચાવના સ્વરૂપમાં જ નથી, પરંતુ વળતા દાવામાં માંગવામાં આવેલી રાહતના સમર્થનમાં જરૂરી દલીલો પણ બનાવે છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે માંગવામાં આવેલા સુધારાથી દાવાનું સ્વરૂપ બદલાશે નહીં.

૩.૧૫ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પેરા ૩૭ની શરતોમાં માંગવામાં આવેલી રાહત પણ હીનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથેના પ્રતિવાદી–પતિના લગ્નને રદબાતલ જાહેર કરવા માટેનો વળતો દાવો છે અને તેમના પુત્ર 'દેવ' ની કાયદેસરતા એ નિર્વિવાદ અને સ્વીકૃત હકીકતને ધ્યાનમાં રાખીને પરિણામી છે કે

અપીલકર્તા અને પ્રતિવાદી વચ્ચેના લગ્ન હજુ પણ અસ્તિત્વમાં છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે એ નોંધવું જોઈએ કે પ્રતિવાદી–પતિ દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી હાલની કાર્યવાહી હિન્દુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૧૩ હેઠળ છૂટાછેડા માટે હુકમનામું માંગવાની છે, જે હજુ નક્કી કરવામાં આવ્યું નથી અને તેથી આજે અપીલકર્તા અને પ્રતિવાદી વચ્ચેના લગ્ન અસ્તિત્વમાં છે.તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેથી પ્રતિવાદી અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના લગ્ન આમ હિન્દુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૫ (એ) હેઠળ ગેરકાયદેસર છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી કાઉન્ટર ક્લેમમાં માંગવામાં આવેલી રાહત સ્વીકૃત તથ્યો પર નિર્વિવાદ છે અને એચ. એમ. એ. ની કલમ ૧૩ હેઠળ પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજીના પરિણામને ધ્યાનમાં લીધા વિના તેને મંજૂર કરવી પડશે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે એચ. એમ. એ. ની કલમ ૨૩એ મુજબ પ્રતિદાવા સ્વીકાર્ય છે.

૩.૧૬ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અન્યથા પણ જવાબી દાવો દાખલ કરવા માટેની કાર્યવાહીનું કારણ લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યા પછી અને ખાસ કરીને પ્રતિવાદી–પતિની ક્રોસ–એક્ઝામિનેશનમાં સામે આવ્યું છે કે પ્રતિવાદીએ ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે લગ્ન કર્યા હતા.તે રજૂ કરવામાં આવે છે કે તેથી પણ કાઉન્ટર ક્લેમ દ્વારા પેરા ૩૭ માં માંગવામાં આવેલી ઘોષણાને મંજૂરી/મંજૂરી આપવી જોઈએ.અશોક કુમાર કાલરા

વિરુદ્ધ વિંગ કમાન્ડર સુરેન્દ્ર અગ્નિહોત્રી, (૨૦૨૦) ૨ એસ. સી. સી. ૩૯૪ (પેરા ૧૨ થી ૧૮) ના કેસમાં આ અદાલતના નિર્ણય પર રિલાયન્સ મૂકવામાં આવ્યું છે.૨૧).

૩.૧૭ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અન્યથા પણ પ્રતિદાવા પર કોઈ પણ સંજોગોમાં સ્વતંત્ર દાવો તરીકે નિર્ણય લેવાનો હોય છે અને જ્યાં સુધી માંગવામાં આવેલી રાહત અન્યથા મર્યાદામાં હોય ત્યાં સુધી તેને ધ્યાનમાં લઈ શકાય છે.વર્તમાન કેસમાં, કલમ ૧૩ હેઠળની અરજી હજુ પણ પુરાવાના તબક્કે હતી, જેમાં અપીલકર્તા–મૂળ પ્રતિવાદીએ બચાવમાં પુરાવા રજૂ કરવા પડે છે, જે બચાવ અને પ્રતિદાવા માટે સામાન્ય પુરાવા રજૂ કરી શકે છે અને જો જરૂરી હોય તો પ્રતિવાદી–પતિને રદિયો આપવાની મંજૂરી આપી શકાય છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી જો અરજી કરવામાં આવે તો પ્રતિવાદીને કોઈ પૂર્વગ્રહ થશે નહીં (ઉદા. ૨૮૧) કુલ મંજૂરી છે.

૩.૧૮ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને અને ઉપરોક્ત નિર્ણયો પર આધાર રાખીને, વર્તમાન અપીલને મંજૂરી આપવા માટે પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે.

૪. પ્રતિવાદી–પતિ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી મિહિર ઠાકુરે વર્તમાન અપીલોનો ઉગ્ર વિરોધ કર્યો છે.જ્યાં સુધી Ex.૨૮૧ માં પેરા ૩૭ દ્વારા

માંગવામાં આવેલા સુધારાની વાત છે, એટલે કે, પ્રતિવાદી–પતિ અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના લગ્નને રદબાતલ અને રદબાતલ કરવાની માંગ કરવામાં આવી છે, ત્યાં સુધી એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આવી પ્રાર્થના જે પ્રતિ દાવાની પ્રકૃતિમાં હોય તેને મંજૂર કરી શકાતી નથી.

૪.૧ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તે સાચું છે કે હિન્દુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૨૩એ પ્રતિવાદીને વળતો દાવો કરવાની મંજૂરી આપે છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે જોકે કલમ ૨૩એ હેઠળ, પ્રતિદાવા દ્વારા, પ્રથમ, પ્રતિવાદી અરજદારની વ્યભિચાર, ક્રૂરતા અથવા ત્યાગના આધારે અરજદાર સામે રાહત મેળવી શકે છે અને બીજું, અરજદાર માત્ર એવી રાહત મેળવી શકે છે જે હિન્દુ મેરેજ એક્ટ, ૧૯૫૫ હેઠળ જાળવી શકાય અને અન્યથા નહીં.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે એચ. એમ. એ., ૧૯૫૫ હેઠળ પ્રતિવાદી માત્ર કલમ ૯ થી ૧૩ હેઠળ રાહત મેળવી શકે છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી કલમ ૨૩એના આધારે, પ્રતિવાદી (અહીં અપીલકર્તા) માટે પ્રતિવાદી–પતિ અને ત્રીજા પક્ષ (હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ) વચ્ચેના લગ્ન રદબાતલ છે તેવી જાહેરાત માંગવાની છૂટ નથી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આવી રાહત વિશેષ રાહત અધિનિયમ, ૧૯૬૩ની કલમ ૩૪ના દાયરામાં આવે છે અને કોઈ પણ સંજોગોમાં તે હિંદુ લગ્ન અધિનિયમની કલમ ૯થી ૧૩ની કોઈપણ જોગવાઈમાં આવતી

નથી. રિલાયન્સને દામોદર વિ. ઉર્મિલા, AIR ૧૯૮૦ રાજના કેસમાં રાજસ્થાન હાઈકોર્ટના નિર્ણય પર મૂકવામાં આવ્યું છે. ૫૭.

૪.૨ હવે જ્યાં સુધી સુધારાની માંગ કરવામાં આવી છે ત્યાં સુધી એક્સમાં ફકરા ૩૫ અને ૩૬ દ્વારા. ૨૮૧ અરજી સંબંધિત છે, તે ભારપૂર્વક રજૂ કરવામાં આવે છે કે આ પ્રાર્થનાને અન્ય બાબતોની સાથે આ આધાર પર નકારી કાઢવી જરૂરી છે કે તે આદેશ VI નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ની જોગવાઈ દ્વારા પ્રતિબંધિત છે. એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે અપીલકર્તા–પત્નીને કથિત પ્રતિવાદીના તથ્ય વિશે જાણકારી હતી–૨૩.૦૩.૨૦૦૭ થી હીનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે પતિના બીજા લગ્ન.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે Ex.૩૫૯ તરીકે નોંધાયેલી ક્રોસ–એક્ઝામિનેશનમાં અપીલકર્તા–પત્નીએ સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યું છે કે તેના વકીલે ૧૨.૦૩.૨૦૦૭ પર કહેવાતા લગ્ન પ્રમાણપત્ર માટે અરજી કરી હતી અને તેને તેની નકલ ૨૩.૦૩.૨૦૦૭ પર પૂરી પાડવામાં આવી હતી.એવું રજૂ કરવામાં આવ્યું છે કે તેણે સ્પષ્ટપણે સ્વીકાર્યું છે કે કથિત લગ્ન પ્રમાણપત્ર વિશે ૨૩.૦૩.૨૦૦૭ થી જાણકારી હોવા છતાં, તેણે પ્રતિવાદી–પતિના હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથેના કથિત લગ્ન વિશે ઉલ્લેખ કર્યો નથી.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે તેથી અપીલકર્તા–પત્ની માટે આવા વિલંબિત તબક્કે આવી અરજી દાખલ કરવાની છૂટ નથી.

૪.૩ પ્રતિવાદી–પતિ વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વરિષ્ઠ વકીલે નીચેની સમયરેખા પર આધાર રાખ્યો છે જે તેમના અનુસાર Ex.૨૮૧ અરજીમાં ફકરા ૩૫ અને ૩૬ દ્વારા માંગવામાં આવેલા સુધારાને ધ્યાનમાં લેવાના હેતુથી સુસંગત છે, જે નીચે મુજબ છેઃ

તારીખ	ઇવેન્ટ
૨૦૦૭	૨૦૦૭ના એચ. એમ. પી. સ્યુટ No.૮૬૨ ની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી.
૨૭.૦૩.૨૦૦૭	અપીલકર્તા–પત્નીએ પ્રતિવાદીના કથિત લગ્ન વિશે જ્ઞાન મેળવ્યું હોવાનું સ્વીકાર્યું–પતિ
૧૧.૦૪.૨૦૦૮	અપીલકર્તા–પત્નીએ લેખિત નિવેદન દાખલ કર્યું
૨૨.૦૯.૨૦૦૮	પ્રતિવાદી–પતિએ પ્રત્યુત્તર દાખલ કર્યો
૨૦.૦૪.૨૦૧૭	સુધારાના મુસદ્દા માટે અરજી

એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે માત્ર તે જ નહીં પરંતુ વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશમાં હાઈકોર્ટ પણ ચોક્કસ નિષ્કર્ષ પર પહોંચી છે કે અપીલકર્તા–પત્નીને ૨૦૦૭ થી કથિત લગ્ન વિશે ચોક્કસ માહિતી હતી.

૪.૪ એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આજે આપણે અપીલકર્તા–પત્નીની ઉલટતપાસના તબક્કામાં છીએ અને આ તબક્કે કાર્યવાહીમાં વિલંબ કરવાના દુર્ભાવનાપૂર્ણ ઈરાદા સાથે આવી અરજી દાખલ કરવામાં આવે છે.એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આવા સુધારાને આદેશ VI નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ની જોગવાઈ દ્વારા અસર થાય છે.

૪.૫ વધુમાં એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે આદેશ છઠ્ઠો નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ની જોગવાઈ સુનાવણી શરૂ થયા પછી દલીલોમાં સુધારા માટેની અરજીને મંજૂરી આપતા અટકાવે છે, સિવાય કે કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર ન આવે કે યોગ્ય ખંત હોવા છતાં, પક્ષ આ બાબતને સુનાવણી શરૂ થાય તે પહેલાં ઉઠાવી શક્યો ન હોત અને સુનાવણી શરૂ થઈ હોવાનું માનવામાં આવે છે.તેથી એવી રજૂઆત કરવામાં આવે છે કે પરંતુક અમુક હદ સુધી કોઈપણ તબક્કે સુધારાને મંજૂરી આપવા માટે સંપૂર્ણ વિવેકબુદ્ધિને ઘટાડે છે.તે વ્યક્તિ પર ભાર છે કે જે સુનાવણી શરૂ થયા પછી સુધારો કરવા માંગે છે તે બતાવવા માટે કે યોગ્ય ખંત હોવા છતાં, આવા દાવા અગાઉ કરી શકાયા ન હોત.અજેંદ્રપ્રસાદજી એન. પાંડે વિરુદ્ધ સ્વામી કેશવપ્રકાશદાસજી એન., (૨૦૦૬) ૧૨ એસસીસી ૧ (પારસ ૫૫,૬૦ થી ૬૨); એલઆરએસ દ્વારા એમ. રેવન્ના વિરુદ્ધ અંજનમ્મા (મૃત), (૨૦૧૯) ૪ એસસીસી ૩૩૨ (પેરા ૭ થી ૯); ચંદ્ર કાંતા બંસલ (ઉપરોક્ત) (પેરા ૧૧ થી

૧૩,૧૫,૧૭,૧૯ અને૨૦); અને વિદ્યાબાઈ વિરુદ્ધ પદ્મલાથા, (૨૦૦૯) ૨ એસ. સી. સી. ૪૦૯ (પેરા ૧૧ થી ૧૩,૧૯ અને૨૧).

૪.૬ એવું રજૂ કરવામાં આવે છે કે કૌટુંબિક અદાલતો અધિનિયમ, ૧૯૮૪ની કલમ ૧૦ અને હિંદુ લગ્ન અધિનિયમ, ૧૯૫૫ની કલમ ૨૧ના આધારે, સી. પી. સી. ની જોગવાઈઓ એચ. એમ. એ. હેઠળની કાર્યવાહીને લાગુ પડે છે અને તેથી આદેશ VI નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ની જોગવાઈ અમલમાં આવશે.

૪.૭ ઉપરોક્ત રજૂઆતો કરીને અને ઉપરોક્ત નિર્ણયો પર આધાર રાખીને, વર્તમાન અપીલને રદ કરવાની પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે.

૫. અમે સંબંધિત પક્ષોના વિદ્વાન સલાહકારને લાંબા સમય સુધી સાંભળ્યા છે.

વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે અહીં કૌટુંબિક અદાલતમાં અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી અરજી (Ex.૨૮૧) ને ફગાવી દીધી છે, જેના દ્વારા અપીલકર્તાએ ઉપરના ફકરા ૩૫,૩૬ અને ૩૭ મુજબ લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની વિનંતી કરી હતી.ફકરા ૩૫ અને ૩૬ નો સમાવેશ કરીને, અપીલકર્તાએ ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ અને અન્ય તથ્યાત્મક પાસાઓ પર હીનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે પ્રતિવાદીના લગ્નના તથ્યને રેકોર્ડ પર લાવતા

લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની દરખાસ્ત કરી હતી.જ્યાં સુધી પરિચ્છેદ ૩૭ દ્વારા માંગવામાં આવેલા સુધારાનો સંબંધ છે, તે જ હિંદુ લગ્ન અધિનિયમની કલમ ૨૩ હેઠળ પ્રતિદાવા દ્વારા પ્રાર્થનાનો સમાવેશ કરવા માટે હતો. અહીં ઉપર અવલોકન કર્યા મુજબ, વિદ્વાન કૌટુંબિક અદાલતે આંશિક રીતે અરજી (Ex.૨૮૧) ને મંજૂરી આપી હતી અને પેરા ૩૫ અને ૩૬ મુજબ લેખિત નિવેદનમાં સુધારાને મંજૂરી આપી હતી.જોકે, પેરા ૩૭ દ્વારા માંગવામાં આવેલા સુધારાને નકારી કાઢ્યો હતો.કલમ ૩૭ હેઠળ માંગવામાં આવેલા સુધારાને નકારી કાઢતી વખતે, વિદ્વત કૌટુંબિક અદાલતે અવલોકન કર્યું હતું કે અપીલકર્તા–મૂળ પ્રતિવાદી સૂચિત રાહત મેળવી શકતો નથી અને હિન્દુ લગ્ન અધિનિયમની કલમ ૨૩એ ને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રતિવાદી માત્ર વ્યભિચાર, ક્રૂરતા અથવા ત્યાગના આધારે હિન્દુ લગ્ન અધિનિયમ હેઠળ રાહત મેળવી શકે છે અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ (તૃતીય પક્ષ) સાથે પ્રતિવાદીના બીજા લગ્ન ગેરકાયદેસર, રદબાતલ, રદબાતલ વગેરે હોવાનું જાહેર કરવા માટે રાહત મેળવી શકતો નથી અને અપીલકર્તા હિન્દુ લગ્ન અધિનિયમ હેઠળ કોઈ રાહત માંગતો નથી, તેથી તે કલમ ૩૭ માં સૂચિત રાહત મેળવી શકતો નથી. પ્રતિદાવા તરીકે.જો કે, વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશ દ્વારા, ઉચ્ચ અદાલતે સમગ્ર અરજી (Ex.૨૮૧) ને મુખ્યત્વે આ આધાર પર ફગાવી દીધી છે કે એકવાર લેખિત નિવેદન દાખલ થઈ જાય અને સુનાવણી શરૂ થઈ જાય, આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. હેઠળ સત્તાઓનો ઉપયોગ કરીને લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની અરજીને

ધ્યાનમાં લેવાની જરૂર નથી અને આદેશ ૮ નિયમ ૬A સી. પી. સી. ને ધ્યાનમાં રાખીને, પ્રતિવાદી દાવો દાખલ કરતા પહેલા અથવા પછી વાદી સામે વળતો દાવો કરવા માટે પ્રાર્થના કરી શકે છે, પરંતુ પ્રતિવાદી પોતાનો બચાવ (લેખિત નિવેદન) આપે તે પહેલાં અથવા તેનો બચાવ કરવા માટે મર્યાદિત સમય સમાપ્ત થાય તે પહેલાં.મુખ્યત્વે આદેશ૬ નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. અને આદેશ ૮ નિયમ ૬ એ સી. પી. સી. હેઠળ પ્રતિબંધ પર આધાર રાખીને, ઉચ્ચ અદાલતે અરજી (Ex.૨૮૧) ને સંપૂર્ણ રીતે ફગાવી દીધી છે.

૬. વર્તમાન અપીલમાં સામેલ મુદ્દાઓનો નિર્ણય કરતી વખતે, સી. પી. સી. ની સંબંધિત જોગવાઈઓ, એટલે કે, આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. અને આદેશ ૮ નિયમ ૬ એ સી. પી. સી. નો ઉલ્લેખ કરવો જરૂરી છે, જે નીચે મુજબ છેઃ

> *"આદેશ છઠ્ઠો નિયમ ૧૭*
> *૧૭. દલીલોમાં સુધારો–અદાલત કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે કોઈ પણ પક્ષને તેની દલીલોમાં ન્યાયી હોય તેવી રીતે અને શરતો પર ફેરફાર અથવા સુધારો કરવાની મંજૂરી આપી શકે છે, અને પક્ષો વચ્ચેના વિવાદમાં વાસ્તવિક પ્રશ્નો નક્કી કરવાના હેતુસર જરૂરી હોય તેવા તમામ સુધારા કરવામાં આવશેઃ*
> *પરંતુ સુનાવણી શરૂ થયા પછી સુધારા માટેની કોઈ અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે*

યોગ્ય ખંત હોવા છતાં પક્ષ પક્ષ સુનાવણી શરૂ થાય તે પહેલાં આ મુદ્દો ઉઠાવી શક્યો ન હોત.

આદેશ ૮ , નિયમ ૬A ૬A–પ્રતિવાદી દ્વારા પ્રતિદાવા–(૧) દાવામાં પ્રતિવાદી, નિયમ ૬ હેઠળ સેટ–ઓફની વિનંતી કરવાના તેના અધિકાર ઉપરાંત, વાદીના દાવા સામે પ્રતિદાવા તરીકે, દાવો દાખલ કરતા પહેલા અથવા પછી પણ પ્રતિવાદી પોતાનો બચાવ કરે તે પહેલાં અથવા પોતાનો બચાવ પહોંચાડવા માટે મર્યાદિત સમય સમાપ્ત થાય તે પહેલાં વાદી સામે પ્રતિવાદીને ઉપાર્જિત કાર્યવાહીના કારણના સંદર્ભમાં કોઈ અધિકાર અથવા દાવો સ્થાપિત કરી શકે છે, પછી ભલે તે પ્રતિદાવા નુકસાની માટેના દાવાના સ્વરૂપમાં હોય કે નહીં.

પરંતુ આવા પ્રતિદાવા અદાલતના અધિકારક્ષેત્રની આર્થિક મર્યાદાથી વધુ ન હોવા જોઈએ.

(૨) આવા પ્રતિ–દાવાની ક્રોસ–સ્યુટ જેવી જ અસર પડશે જેથી કોર્ટ એ જ દાવામાં અંતિમ ચુકાદો આપવા માટે સક્ષમ બને, પરંતુ મૂળ દાવા પર અને પ્રતિ–દાવા પર.

(૩) વાદી અદાલત દ્વારા નક્કી કરવામાં આવે તેવા સમયગાળાની અંદર પ્રતિવાદીના પ્રતિ–દાવાના જવાબમાં લેખિત નિવેદન દાખલ કરવા માટે સ્વતંત્ર રહેશે.

(૪) પ્રતિ–દાવાને ફરિયાદ તરીકે ગણવામાં આવશે અને પ્લેઇન્ટને લાગુ પડતા નિયમો દ્વારા સંચાલિત કરવામાં આવશે."

૭. આદેશ છઠ્ઠો નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. દલીલોમાં સુધારો કરવાની જોગવાઈ કરે છે.અદાલત કાર્યવાહીના કોઈપણ તબક્કે કોઈ પણ પક્ષને તેની દલીલોમાં (લેખિત નિવેદન સહિત) ન્યાયી હોય તેવી રીતે અને શરતો પર ફેરફાર અથવા

સુધારો કરવાની મંજૂરી આપી શકે છે અને પક્ષો વચ્ચેના વિવાદમાં વાસ્તવિક પ્રશ્નો નક્કી કરવાના હેતુસર જરૂરી હોય તેવા તમામ સુધારા કરવામાં આવશે.આદેશ VI નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ની જોગવાઈમાં વધુમાં જોગવાઈ કરવામાં આવી છે કે સુનાવણી શરૂ થયા પછી સુધારા માટેની કોઈ અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં, સિવાય કે કોર્ટ એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે યોગ્ય ખંત હોવા છતાં, પક્ષ સુનાવણી શરૂ થાય તે પહેલાં આ મુદ્દો ઉઠાવી શક્યો ન હોત.આદેશ છઠ્ઠો નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ની જોગવાઈ પર આધાર રાખીને, ઉચ્ચ અદાલતે ફકરા ૩૫ અને ૩૬ માટે માંગવામાં આવેલા સુધારાને નકારી કાઢ્યો છે.જો કે, એ નોંધવું જરૂરી છે કે અપીલકર્તા–પત્નીના કેસ અનુસાર, તેણીને વાસ્તવમાં પ્રતિવાદી અને હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના વાસ્તવિક લગ્ન વિશે ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર માત્ર પ્રતિવાદીની ક્રોસ–એક્ઝામિનેશન દરમિયાન અને ક્યારે લગ્નનું પ્રમાણપત્ર રેકોર્ડ પર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું તે વિશે જાણ થઈ હતી.એ નોંધવું જરૂરી છે કે શરૂઆતથી જ, અપીલકર્તા વતી ચોક્કસ કેસ હતો કે પ્રતિવાદી–પતિ હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે વ્યભિચારમાં રહે છે અને પ્રતિવાદી–પતિ દ્વારા દાખલ કરાયેલા પ્રત્યુત્તર સોગંદનામામાં, પ્રતિવાદી–પતિએ વ્યભિચારના આરોપને નકારી કાઢ્યો હતો અને જણાવ્યું હતું કે હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ તેમના દ્વારા સંચાલિત હોસ્પિટલમાં વ્યવસ્થાપક છે અને તે હોસ્પિટલ અને એકાઉન્ટ્સની નોકરી તરીકે સંભાળ રાખે છે.જોકે, પ્રતિવાદી–પતિએ ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર હિનાબેન મનુભાઈ

પંચાલ સાથે લગ્ન કર્યા હતા, તેમણે સાચા અને સાચા તથ્યો જાહેર કર્યા ન હતા અને ભૌતિક તથ્યોને દબાવી દીધા હતા.માત્ર ક્રોસ–એક્ઝામિનેશનમાં, તેણે ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથેના લગ્નનો સ્વીકાર કર્યો અને લગ્નનું પ્રમાણપત્ર રજૂ કર્યું.તેથી, ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને, આદેશ VI નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ની જોગવાઈ મુજબ પ્રતિબંધો લાગુ થશે નહીં.આદેશ છઠ્ઠો નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ની જોગવાઈ કે સુનાવણી શરૂ થયા પછી સુધારા માટેની કોઈ અરજીને મંજૂરી આપવામાં આવશે નહીં સિવાય કે અદાલત એવા નિષ્કર્ષ પર આવે કે યોગ્ય ખંત હોવા છતાં પક્ષ સુનાવણી શરૂ થાય તે પહેલાં આ મુદ્દો ઉઠાવી શક્યો ન હોત.તેથી, જો કેટલાક તથ્યો પછીથી અને સુનાવણી શરૂ થયા પછીની જાણકારીમાં આવ્યા હોય, તો તે સુનાવણી દરમિયાન હોઈ શકે છે અને જો તે જાણવા મળે કે આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ના વાજબી વાંચન પર પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદમાં વાસ્તવિક પ્રશ્નો નક્કી કરવાના હેતુ માટે તે જરૂરી છે, તો સુનાવણી શરૂ થયા પછી પણ સુધારા માટેની આવી અરજીને મંજૂરી આપી શકાય છે.વર્તમાન કેસમાં, અહીં ઉપર અવલોકન કર્યા મુજબ, ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર વાસ્તવિક લગ્નની હકીકત અપીલકર્તા–પત્નીના ધ્યાનમાં ત્યારે આવી જ્યારે પ્રતિવાદી–પતિની ઉલટ તપાસ દરમિયાન લગ્નનું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું અને ત્યારબાદ તરત જ સુધારા માટે અરજી (Ex.૨૮૧) કરવામાં આવી હતી.તેથી, જેમ કે, અને અપીલકર્તા વતી કેસને જોતા, લેખિત નિવેદનમાં વિનંતી કરવામાં આવી, વિદ્વાન કૌટુંબિક

અદાલત કલમ ૩૫ અને ૩૬ માં માંગવામાં આવેલા સુધારાને મંજૂરી આપવામાં યોગ્ય અને ન્યાયી હતી.ઉચ્ચ અદાલતે આદેશ ૬ નિયમ ૧૭ સી. પી. સી. ની જોગવાઈને ખોટી રીતે લાગુ કરવામાં ભૂલ કરી છે અને અરજીમાં (Ex.૨૮૧) ક્વો પેરા ૩૫ અને ૩૬ માંગવામાં આવેલા સુધારાને નકારી કાઢવામાં ભૂલ કરી છે.

૮. હવે જ્યાં સુધી Ex.૨૮૧ અરજીમાં ક્વો પેરા ૩૭ માંગવામાં આવેલા સુધારાની વાત છે, શરૂઆતમાં એ નોંધવું જરૂરી છે કે તે પ્રતિ–દાવાના સ્વરૂપમાં હતું.તે સાચું છે કે આદેશ ૮ નિયમ ૬ A સી. પી. સી. મુજબ, દાવામાં પ્રતિવાદી, નિયમ ૬ હેઠળ સમાધાનની વિનંતી કરવાના તેના અધિકાર ઉપરાંત, વાદીના દાવા સામે વળતો દાવો કરીને, દાવો દાખલ કરતા પહેલા અથવા પછી પણ પ્રતિવાદી પોતાનો બચાવ કરે તે પહેલાં અથવા પોતાનો બચાવ આપવા માટે મર્યાદિત સમય સમાપ્ત થાય તે પહેલાં વાદી સામે પ્રતિવાદીને ઉપાર્જિત કાર્યવાહીના કારણના સંદર્ભમાં કોઈપણ અધિકાર અથવા દાવો સ્થાપિત કરી શકે છે, પછી ભલે તે દાવો નુકસાની માટેના દાવાના સ્વરૂપમાં હોય કે નહીં.જો કે, વર્તમાન કેસમાં, અપીલકર્તાના જણાવ્યા અનુસાર, પ્રતિદાવેદનું કારણ અપીલકર્તા–પ્રતિવાદીએ પોતાનો બચાવ (લેખિત નિવેદન) આપ્યા પછી ઉપાર્જિત થયું હતું અને ખાસ કરીને જ્યારે વાદી (અહીં પ્રતિવાદી) ની ઉલટતપાસણી દરમિયાન ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથેના લગ્નનું તથ્ય સ્વીકારવામાં આવ્યું હતું અને લગ્નનું પ્રમાણપત્ર રજૂ કરવામાં

આવ્યું હતું.તેથી, ઉચ્ચ અદાલત એ આધાર પર પેરા ૩૭ માં પ્રસ્તાવિત કાઉન્ટર દાવાને મંજૂરી આપવાનો ઇનકાર કરવા માટે ન્યાયી અને/અથવા અધિકાર નથી કે અપીલકર્તા તરીકે પ્રતિવાદીએ લેખિત નિવેદન દાખલ કરીને પોતાનો બચાવ આપ્યો પછી તે સ્વીકાર્ય નથી.ઉપરોક્ત આધાર પર, ઉચ્ચ અદાલતે પેરા ૩૭ હેઠળ માંગવામાં આવેલા સુધારાને નકારી કાઢવો જોઈતો ન હતો.

જો કે, તે જ સમયે, જે મુખ્ય પ્રશ્ન પર વિચાર કરવો જરૂરી છે તે એ છે કે, શું અપીલકર્તા–પત્ની પ્રતિવાદી–પતિ દ્વારા લગ્નના વિસર્જન માટે દાખલ કરવામાં આવેલી લગ્ન અરજીમાં પ્રતિદાવા તરીકે પેરા ૩૭ દ્વારા માંગવામાં આવેલી રાહતનો દાવો કરી શકી હોત?

૯. પેરા ૩૭ મુજબ, અપીલકર્તા–મૂળ પ્રતિવાદીએ એ જાહેર કરવા માટે રાહતની દરખાસ્ત કરી છે કે ૧૪.૧૨.૨૦૦૬ પર હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથેના પ્રતિવાદી–મૂળ વાદી વચ્ચેના લગ્ન ગેરકાયદેસર, રદબાતલ અને રદબાતલ છે અને આગળ જાહેર કરવા માટે કે હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ પ્રતિવાદી–મૂળ વાદીની કાનૂની પત્ની નથી અને એ પણ જાહેર કરવા માટે કે મૂળ વાદી–પ્રતિવાદી અહીં વ્યભિચારમાં હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ સાથે રહે છે.આગળ એ જાહેર કરવાની પણ પ્રાર્થના કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદી અને હિનાબેન

મનુભાઈ પંચાલ દ્વારા જન્મેલો પુત્ર 'દેવ' પ્રતિવાદી–મૂળ વાદીનું કાયદેસર સંતાન નથી.

હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૨૩એના વાજબી વાંચન પર, અમને ડર છે કે પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી હિંદુ મેરેજ પિટિશનમાં પ્રતિદાવા તરીકે માંગવામાં આવેલી રાહતનો દાવો કરી શકાય છે.હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૨૩એ નીચે મુજબ છેઃ

> *"૨૩એ. છૂટાછેડા અને અન્ય કાર્યવાહીમાં પ્રતિવાદી માટે રાહત–છૂટાછેડા અથવા ન્યાયિક અલગતા અથવા વૈવાહિક અધિકારોની પુનઃસ્થાપના માટેની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં, પ્રતિવાદી માત્ર અરજદારના વ્યભિચાર, ક્રૂરતા અથવા ત્યાગના આધારે માંગવામાં આવેલી રાહતનો વિરોધ કરી શકશે નહીં, પરંતુ તે આધાર પર આ અધિનિયમ હેઠળ કોઈપણ રાહત માટે વળતો દાવો પણ કરી શકે છે. અને જો અરજદારની વ્યભિચાર, ક્રૂરતા અથવા ત્યાગ સાબિત થાય, તો અદાલત પ્રતિવાદીને આ અધિનિયમ હેઠળ કોઈ રાહત આપી શકે છે, જેના માટે તે હકદાર હોત, જો તેણે અથવા તેણીએ તે આધાર પર આવી રાહત માંગતી અરજી રજૂ કરી હોત."*

હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૨૩એના વાજબી વાંચન પર, છૂટાછેડા અથવા ન્યાયિક અલગતા અથવા વૈવાહિક અધિકારોની પુનઃસ્થાપના માટેની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં પ્રતિવાદી, વ્યભિચાર, ક્રૂરતા અથવા ત્યાગના આધારે માંગવામાં આવેલી રાહતનો વિરોધ કરી શકે છે, પરંતુ હિન્દુ મેરેજ એક્ટ હેઠળ કોઈપણ રાહત માટે વળતો દાવો પણ કરી શકે છે.એટલે કે, અરજદારની વ્યભિચાર,

ક્રૂરતા અથવા ત્યાગના આધારે અને જો અરજદારની વ્યભિચાર, ક્રૂરતા અથવા ત્યાગ સાબિત થાય છે, તો અદાલત પ્રતિવાદીને હિન્દુ લગ્ન અધિનિયમ હેઠળ કોઈ રાહત આપી શકે છે, જેના માટે તે અથવા તેણી હકદાર હોત, જો તેણે અથવા તેણીએ તે આધાર પર રાહત માંગતી અરજી રજૂ કરી હોત, એટલે કે, અરજદારની વ્યભિચાર અથવા ક્રૂરતાના આધારે છૂટાછેડા અથવા ન્યાયિક અલગતા માંગવી.તેથી, પ્રતિદાવા તરીકે, છૂટાછેડા અથવા ન્યાયિક અલગતા અથવા વૈવાહિક અધિકારોની પુનઃસ્થાપના માટેની કોઈપણ કાર્યવાહીમાં પ્રતિવાદી પ્રતિદાવા દ્વારા રાહત માટે પ્રાર્થના કરી શકે છે, માત્ર તે રાહત કે જે હિંદુ લગ્ન અધિનિયમ હેઠળ પ્રાર્થના કરી શકાય છે અને/અથવા મંજૂર કરી શકાય છે, એટલે કે, કલમ ૯ (વૈવાહિક અધિકારોની પુનઃસ્થાપના); કલમ ૧૦ (ન્યાયિક અલગતા); કલમ ૧૧ અને ૧૨ (અરજદાર અને પ્રતિવાદી વચ્ચેના લગ્નની ઘોષણા રદબાતલ) અને કલમ ૧૩ (છૂટાછેડા) હેઠળ રાહત.તેથી, ઉપરોક્ત કાર્યવાહીનો પ્રતિવાદી માત્ર પ્રતિદાવા દ્વારા અને તે પણ અરજદાર અને પ્રતિવાદી વચ્ચે ઉપરોક્ત રાહત માટે પ્રાર્થના કરી શકે છે.ત્રીજા પક્ષ માટે કોઈ રાહતની પ્રાર્થના કરી શકાતી નથી.હિન્દુ મેરેજ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ, છૂટાછેડા, ન્યાયિક અલગતા વગેરેની રાહત માત્ર પતિ અને પત્ની વચ્ચે જ હોઈ શકે છે અને તે ત્રીજા પક્ષ સુધી વિસ્તારી શકાતી નથી.તેથી, હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૨૩એના આધારે, અહીં અપીલકર્તા–મૂળ પ્રતિવાદી માટે એ જાહેર કરવાની છૂટ નથી કે પ્રતિવાદી–મૂળ વાદી અને ત્રીજા પક્ષ–હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ

વચ્ચેના લગ્ન રદબાતલ છે.પ્રતિવાદી–મૂળ વાદી અને ત્રીજા પક્ષ–હિનાબેન મનુભાઈ પંચાલ વચ્ચેના કથિત લગ્નજીવનમાંથી જન્મેલા પુત્ર 'દેવ' સામે પણ પ્રતિદાવા દ્વારા કોઈ રાહતની પ્રાર્થના કરી શકાતી નથી.આવી સ્થિતિમાં, અપીલકર્તા માટે ઉપલબ્ધ એકમાત્ર ઉપાય એ હશે કે તે મૂળ દાવો દાખલ કરે અને/અથવા આવી રાહતનો દાવો કરતી સ્વતંત્ર કાર્યવાહી શરૂ કરે.પરંતુ અપીલકર્તા સામે પ્રતિવાદી દ્વારા દાખલ કરવામાં આવેલી છૂટાછેડાની અરજીમાં હિંદુ મેરેજ એક્ટની કલમ ૧૩એ હેઠળ પ્રતિદાવા દ્વારા આવી રાહતનો દાવો કરી શકાતો નથી.વધુમાં વધુ, અહીં અપીલકર્તા–મૂળ પ્રતિવાદી પ્રતિદાવા દ્વારા રાહતનો દાવો કરી શક્યો હોત અને પતિના વ્યભિચારના આધારે છૂટાછેડા અને/અથવા ન્યાયિક અલગતા માટે પ્રાર્થના કરી શક્યો હોત.તે ઉપરાંત, હિંદુ મેરેજ એક્ટની જોગવાઈઓ હેઠળ ન આપી શકાય તેવી કોઈ રાહતનો દાવો પ્રતિદાવા દ્વારા કરી શકાય નહીં.

૧૦. દામોદર (ઉપરોક્ત) ના કેસમાં રાજસ્થાન ઉચ્ચ ન્યાયાલય દ્વારા એક સમાન પ્રશ્ન ધ્યાનમાં લેવામાં આવ્યો હતો અને રાજસ્થાન ઉચ્ચ ન્યાયાલયે નીચે મુજબ અવલોકન કર્યું હતું:

> *"...પહેલેથી જ જણાવ્યા મુજબ, વૈવાહિક અદાલતને સમુદાયમાં પ્રચલિત કહેવાતા રિવાજ અનુસાર પતિ દ્વારા સામુદાયિક પંચાયત પાસેથી મેળવેલા કથિત છૂટાછેડાની હકીકત અથવા માન્યતાની તપાસ કરવાનો*

કોઈ અધિકારક્ષેત્ર નથી.આ એક એવી બાબત છે જે સંપૂર્ણપણે દીવાની અદાલતોના અધિકારક્ષેત્રમાં આવે છે.સી. પી. સી. ની કલમ ૯ જણાવે છે કે દીવાની અદાલતોને એવા દાવાઓ સિવાયના નાગરિક પ્રકૃતિના તમામ દાવાઓની સુનાવણી કરવાનો અધિકારક્ષેત્ર હશે, જેમાં તેમની સંજ્ઞાન સ્પષ્ટ રીતે અથવા ગર્ભિત રીતે પ્રતિબંધિત છે.કાયદાની સંબંધિત જોગવાઈઓનું અવલોકન દર્શાવે છે કે તે પોતે જ એક સંપૂર્ણ સંહિતા છે જે કાયદા દ્વારા સંચાલિત પીડિત જીવનસાથી માટે વૈવાહિક અધિકારો, ન્યાયિક અલગતા, લગ્ન અને છૂટાછેડાની પુનઃસ્થાપનાનો હુકમનામું મેળવવા માટે નવા અધિકારોનું સર્જન કરે છે.કલમ ૯ થી ૧૩ પીડિત જીવનસાથીના અન્ય જીવનસાથી સામે યોગ્ય રાહત મેળવવા માટે અરજી કરવાના અધિકારો સાથે સંબંધિત છે, કલમ ૧૯ જે આવી રાહત મેળવવા માટે મંચની જોગવાઈ કરે છે તે જણાવે છે કે અધિનિયમ હેઠળની દરેક અરજી જિલ્લા અદાલતમાં રજૂ કરવામાં આવશે, જેની સામાન્ય મૂળ નાગરિક અધિકારક્ષેત્રની સ્થાનિક મર્યાદામાં કાર્યવાહીનું કારણ તે કલમની કલમ (i), (ii), (iii) અને (iv) માં નિર્દિષ્ટ પદ્ધતિ અને સંજોગોમાં ઊભું થયું હતું.આ કલમમાં આવતા "આ અધિનિયમ હેઠળની દરેક અરજી" શબ્દો અધિનિયમની કલમ ૯ થી ૧૩ હેઠળની અરજીઓનો સ્પષ્ટ સંદર્ભ ધરાવે છે. આ કાયદો જાહેરનામું મેળવવામાં રસ ધરાવતા જીવનસાથીને રાહત આપવા માટે કોઈ જોગવાઈ કરતો નથી કે તેણે સમુદાય પંચાયતમાંથી રિવાજ અથવા ઉપયોગ અનુસાર લગ્નનું વિસર્જન પહેલેથી જ મેળવી લીધું છે અને સહાયનું વિસર્જન માન્ય છે અને બંને પતિ–પત્નીઓ માટે બંધનકર્તા છે.તેવી જ રીતે, આ કાયદામાં એવી કોઈ જોગવાઈ નથી કે જે જીવનસાથી, જેમની સામે અન્ય જીવનસાથી દ્વારા ૯ થી ૧૮ ની કોઈપણ કલમ હેઠળ અરજી દાખલ કરવામાં આવે છે, તે બચાવમાં અરજી કરવા માટે સક્ષમ બને કે તેણે અથવા તેણીએ પહેલેથી જ સમુદાય પંચાયતમાંથી લગ્નનું વિસર્જન મેળવ્યું છે અથવા પક્ષોને

સંચાલિત પ્રથા અનુસાર, અને તેથી, લગ્ન હવે અસ્તિત્વમાં નથી.તેથી, એવું સુરક્ષિત રીતે માની શકાય છે કે હિંદુઓ વચ્ચેના અમુક વૈવાહિક વિવાદો સાથે સંબંધિત કાયદો દાવો અથવા બચાવના ચુકાદા માટે કોઈ જોગવાઈ કરતો નથી, કે આદિજાતિ, સમુદાય, જૂથ અથવા પરિવારની પંચાયત જેવા ખાનગી મંચના નિર્ણયને કારણે હરીફ પક્ષો વચ્ચેના લગ્ન પહેલેથી જ વિખેરાઈ ગયા છે.તેથી, આવા ચુકાદાઓ માત્ર દીવાની અદાલતમાંથી જ મેળવી શકાય છે અને કાયદા હેઠળ વૈવાહિક અદાલતમાંથી નહીં.

અમે રાજસ્થાન હાઈકોર્ટ દ્વારા લેવામાં આવેલા દૃષ્ટિકોણ સાથે સંપૂર્ણ સંમત છીએ.

૧૧. ઉપરોક્ત બાબતોને ધ્યાનમાં રાખીને અને ઉપર જણાવેલા કારણોને ધ્યાનમાં રાખીને, વર્તમાન અપીલ આંશિક રીતે સફળ થાય છે.હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા વિવાદિત ચુકાદા અને આદેશને રદ કરવામાં આવે છે અને રદ કરવામાં આવે છે.અરજી (Ex.૨૮૧) માં પસાર કરાયેલ ૮.૫.૨૦૧૮ તારીખના વિદ્વાન કૌટુંબિક અદાલત દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા આદેશને આથી પુનઃસ્થાપિત કરવામાં આવે છે અને અહીં અપીલકર્તા–મૂળ પ્રતિવાદીને કલમ ૩૫ અને ૩૬ મુજબ લેખિત નિવેદનમાં સુધારો કરવાની મંજૂરી આપવામાં આવી છે.અપીલકર્તા દ્વારા માંગવામાં આવેલ સુધારો પેરા ૩૭ આથી રદ કરવામાં આવે છે.જો કે, અપીલકર્તા માટે મૂળ દાવો દાખલ કરીને અને/અથવા કોઈપણ

અન્ય ઉપાય દાખલ કરીને સ્વતંત્ર કાર્યવાહી શરૂ કરવા માટે તે ખુલ્લું રહેશે જે અપીલકર્તાને કાયદા હેઠળ પેરા ૩૭ હેઠળ માંગવામાં આવેલી પ્રાર્થનાના સંદર્ભમાં ઉપલબ્ધ હોઈ શકે છે.

૧૨. હાલની અપીલને ઉપરોક્ત હદ સુધી આંશિક રીતે મંજૂરી આપવામાં આવી છે.જો કે, કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, ખર્ચ અંગે કોઈ આદેશ રહેશે નહીં.

અપીલને આંશિક મંજૂરી આપવામાં આવી છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

==========

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.